

Fortalt i 2016 af Niels Jørgen Nielsen:

Spredte uddrag af noget jeg har fortalt til mine børn og børnebørn om min barndom og ungdom på Thyholm. – her erindringer fra besættelsestiden.

Besættelsestropperne – altså tyskerne under 2. verdenskrig – må nødvendigvis have en vis plads, når jeg skal fortælle træk fra min barndom. De havde jo kaserne på vores nye skole og de oprettede øvelsesområde i Egebjerg Plantage og lige ned til fjorden. Et meget skønt og bakket terræn med både tæt og spredt skov. Et ret stort område og rimeligt afgrænset fra bebyggelse.

Egebjerg lå en kilometers vej fra vores ejendom i Helligkilde og altså godt tre kilometer fra Hvidbjerg.

Den tur tog tyskerne hver morgen og tilbage igen ud på eftermiddagen.

Ofte ”legede” de, at vores ejendom var en fjendtlig stilling og de krøb og sneg sig nede fra dalen og helt ind på vores gårdsplads. Her lå de og med deres geværer pegende lige ind mod os.

Det har nok været fuldstændig ødelæggende for deres forestillingsevne, når jeg en morgen valgte at gå ud i bryggersdøren lige foran dem.

Min mor har sikkert råbt, at jeg skulle komme væk. For på en eller anden måde må de have fundet ud af hvad jeg hed. Pludselig en morgen da jeg, på vej til skole, skulle passere et sådant kompagni soldater, ja da brølede et par af dem: - God morgen, Jørgen. Det gav et sæt i mig, men efterhånden vænnede jeg mig til det. Mange af dem havde jo sikkert børn derhjemme i Tyskland. De sang for resten ofte vældig godt, når de en sådan morgen kom marcherede på vej til Egebjerg.

Men li` dem- det kunne vi ikke - de havde taget vort land, de havde taget vores nye skole og der var rationering på snart sagt alle ting.

Der var påbud om mørklægning. Intet lys måtte trænge ud. Så der var mørke papirgardiner for alle vinduer, lige så snart lyset blev tændt.

Der var også udgangsforbud efter klokken syv om aftenen og frem til solopgang. Alligevel fejrede folk deres fødselsdage og hvad der nu var. En sådan aften, hvor mine forældre skulle i byen, skulle min søster Helga og jeg være oppe hos naboens sammen med deres børn.

Hele strædet var inviteret til gildet.

Den aften blev jernbanen sprængt nede ved Helligkildegård. Det skete af og til.

Frihedskæmperne skulle derved forhindre, at forskellige materialer, kanoner, ammunition, soldater m.v. blev ført frem til det store militære anlæg ved Hanstholm. Så vi børn vidste godt, hvad det drejede sig om.. Men det var voldsomme drøn og en del skyderi netop den aften.

Naboerne og mine forældre kom tilbage efter midnat. Og så skulle mor og far, Helga og jeg hjem.

Der var vel kun omkring 500 meter fra naboens ejendom til vort hjem.

Da vi kom ud på vejen kunne vi ane, at der var stor aktivitet længere nede.

Min far sagde – vi må hellere skrå ned over marken. Da vi var næsten nede i dalen, blev der skudt.

Store ildkugler kom imod os, men de bøjede af .

Det er den eneste gang, jeg har oplevet min far være bange – vi bliver nødt til at krybe, sagde han.

Og vi krøb langs laden og dernæst langs stuehuset. Særlig farligt mente vi det var langs gavlen, fordi vi der kunne ses fra jernbanen. Vi kom om på stuehusets forside. Jeg kan endnu

se for mig, hvordan min far kravler op ad trappen, rækker armen op, får nøglen i nøglehullet og får låst op.

Og så kravler vi ind. Døren bliver låst og vi kommer i seng. I bælgmørke.

Men genvordighederne var ikke ovre.

Næste morgen ret tidligt, medens vi sidder og spiser morgenmad, står to tyske soldater med geværer ude foran døren til entreen.

Vi næsten stivner.

Mon de har set, vi har været ude i nat ?

Mon de tror, det er os, der har sprængt banen?

Det var næsten ikke til at bære. Hvad skal vi gøre ?

-ja vi må derud, sagde min far. Ellers tror de bare .....

Det bliver sådan set min mor, der redder situationen. Hun tager resolut kaffekanden – madam blå – og et æg i hånden og går ud og lukker op. Og spørger om de vil have deres morgenkaffe?

Det vil de forfærdelig gerne.

Og på gebrokket dansk og tysk fortæller de os, at de har været på vagt hele natten. - Jernbanen er blevet sprængt ved Helligkildegård.

Der har været en del skyderi, men de havde ikke fået fat i gerningsmændene.

Ikke et ord om, at vi ikke havde været hjemme, at vi havde været ude trods udgangsforbud.

Vi kunne ånde lettet op. Tyskerne gik.

Søndagsfreden kunne sænke sig i vort lille hjem.

En anden aften (efteråret 1944 eller vinteren 1945) var far og mor ligeledes i byen. Det var hos Gerda og Peder Holm. Det var et stort Gilde, der var mange mennesker.

Da de ankom, sad en tysk officer i stuen hos Gerda og Peder Holm.

Han blev siddende. Sagde ingenting.

Stemningen var lidt trykket og der blev selvfølgelig ikke snakket besættelse, sabotage, stikkere og lignende i det selskab.

Da alle havde forladt selskabet, sagde den tyske officer til værtsparret: - Ja, I synes nok, det er underligt, at jeg sådan har blandet mig i jeres selskab. Men jeg havde fået at vide, at selskabet skulle afholdes. Jeg er kommandant i Hvidbjerg. En af jeres gæster her i aften er stikker.

Jeg ville ikke risikere, at I skulle sige noget, der kunne indberettes til mig. Så ville I blive udleveret til os til afhøring, forfølgelse osv.

Derfor- og undskyld. Godnat.

Ved Oddesundbroen havde tyskerne opstillet nogle store ”søgelys”. Det har vel været en form for laserlys, der kunne oplyse hele himlen og dermed fange de allieredes flyvemaskiner i projektørlyset.

Som modtræk kastede de fra flyvemaskinerne sølvpapirstrimler ud i luften. Så kunne tyskerne ikke skelne maskinerne fra sølvstrimlerne. Ofte stod vi i soveværelset og kiggede ud på nathimlen under sådanne ”luftkampe”. Det var et flot syn, men jo et eller andet sted både farlig og barsk virkelighed.

Neden for vores ejendom havde far gravet et beskyttelsesrum ind i en brink. Der skulle vi søge tilflugt, når det gik hårdt til. Det var faktisk en imponerende hule. Jeg tror kun vi søgte derned en enkelt nat. Mens jeg skriver dette dukker flere episoder op, men livet gik jo sin gang, selvom der var fremmede tropper i landet.

Således husker jeg den lille angst, der sad i mig, når vi skulle over Oddesundbroen. Der var bevæbnede vagtposter på begge sider af broen. Og vi blev anholdt, før vi kørte ind på broen og ligeledes efter vi var kommet over broen. Jeg kom tit over broen, fordi jeg ofte var på Jegindø og fik lov at køre med i en af min morbrors lastbiler. Engang havde min morbror en død høne med til noget familie i Struer.

Da vagten holdt ham an ved broen og spurgte: - Haben Sie Waffen? - Ja, sagde min morbror, og han pegede med hønsens to ben hen mod soldaten.

I disse år var jeg mange gange med ude for at hente tørv. De blev hentet enten ved Handbjerg eller ved Engesvang (Moselund) ved Silkeborg. Tørvene blev så leveret i mindre portioner til hvert enkelt hus eller ejendom.

I Klosterhede Plantage hentedes brænde til bilernes generator. Det kunne være bøgebrænde, der var kløvet i små firkantede stykker eller store grankogler.

Når bilerne skulle startes om morgenen, skulle der først "fyres op" i generatoren. I garagen stod 3 lastbiler og chaufførerne mødte tidligt for at klare dette problem. Men der skulle være mørkelagt. Dvs. dørene til garagen måtte ikke lukkes op.

Det var farligt, for der udvikledes jo gas. Jeg fik lov til at være med en enkelt morgen.

Pludselig skreg min morbror:- Luk dørene op for filen, nu falder fuglene finkenfo´ned.

(der var fugle i garagen og når der var udviklet for meget gas, besvimedede fuglene – og så var det farligt for chaufførerne.)

Første april 1945 blev jeg "rykket op" i 4. klasse..

Tyskernes krigslykke var vendt. De allierede under ledelse af feltmarskal Montgomery trængte op gennem Europa og kampene nærmede sig den danske grænse.

Den fjerde maj efter spisetid går min søster Helga og min mor ned til naboen – Marie og Kristian Vestergaard, hvor anden generation – Erna og Laurids Iversen – også bor.

Far og jeg går omme i haven for at give den en omgang.

Det er et enestående skønt forårsvejr. Markerne er tilsåede med både roer og korn.

Træerne er ved at springe ud. Ikke en vind rører sig. En stille, dejlig aften tidligt i maj.

Og om lidt er haven bare flot.

Da kommer en mand cyklende oppe på vejen. Han gør – ligesom hel tilfældigt - holdt ud for min far.

På begge sider af hækken står de. De taler dæmpet sammen, kan jeg høre.

Jeg opgiver min lugning og søger nærmere de to. Lidt nysgerrig. For hvad snakker de om så dæmpet? .. forventes et endeligt slag mellem tyskerne og de allierede-----

Højst sandsynligt vil det komme til at foregå her lige syd for Limfjorden. (Vi har kun få km i luftlinie til Oddesund)

- Alle skal evakueres i morgen tidlig til Salling. Du – altså min far – skal blive her i området.

Sørge for vand og foder til dyrene på de forskellige ejendomme.. Du må gerne lukke dem ud på græsmarkerne. Hold styr på det, så godt du kan.

Igen en gang er mine ører ved at falde af.. Mit hjerte banker voldsomt. Det er forfærdeligt..

Jeg er bange. Vi skal skilles fra vores far. Krigen kommer til Thyholm. Der skal stå et slag.

Jeg er knust. Far skal blive i krigsområdet. Vi andre skal sejles til Salling----

Da hører jeg i den stille forårsaften en dør blive revet op. Det er omme ved Gert Poulsens.

Og jeg ser Betty (et par år ældre end jeg) løbe ”gadedrengeløb” ned ad det lille stræde mellem Gerts og Krogsgaards ejendomme. Hun råber og skriger: - der er fred – der er fred – der er fr..

Samtalen mellem Peder Holm og min far går i stå, betyder ikke noget mere.

Nede ved Vestergårds bliver mørklægningen flået fra vinduerne. Gamle Marie kommer gangbesværet ud i bryggersdøren - råber og vinker. KOM- KOM –

Vi samles mange dernede. BBC sender til Danmark. Det meddeles i dette øjeblik, at de tyske tropper har kapitulert. BBC sender til Danmark- det meddeles i dette øjeblik, at de ...

-men det gælder først fra i morgen- for at undgå sammenstød-lad mørklægningen blive hængende natten over – bliv inde – opfør jer fornuftigt. Og speakerne i landflygtighed holder personlige taler.

Men, det kan vi ikke tage os af. Folk er på benene. Der synges, der snakkes. Der grædes, der jubles.

Marie Vestergård finder ægte kaffebønner frem. Og et par flasker vin. – Jeg har gemt dem til denne begivenhed. - Tænk, at jeg skulle leve så længe, at jeg oplever det.

Tårerne står hende i øjnene. Det er ikke til at fatte. En vinter lang og mørk og hård, på fem forbandede år, sang vi for få dage siden.

Men næste morgen – den femte maj – vågnede vi til danske flag og nyudsprungne bøgegrene.

Til fest på stationspladsen i Hvidbjerg. Til taler og til sang. Og ude ved hovedvej 11 kunne vi – viftende med flag og bøgegrene - tiljuble de allierede soldater, som kørte forbi i deres tanks. Det var glæde, det var fryd, det var taknemlighed.

En lærke letted`, og tusind fulgte

-----

og det var forår og Danmark frit.